

قواعد حقوقی

حاکم بر اموال تصدی‌گری نیروهای مسلح

رامین اکبری

(کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، مدرس دانشگاه)

رضا صفی‌خانی

(کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی)

جعفر احمدی

(قاضی دادگستری)

سرشناسه اکبری، رامین، ۱۳۶۷/۴/۲۳
 عنوان و نام پدیدآور قواعد حقوقی حاکم بر اموال تصدی‌گری نیروهای مسلح / رامین
 اکبری، رضا صفی‌خانی، جعفر احمدی.
 مشخصات نشر اصفهان: کاشف علم، ۱۴۰۰.
 مشخصات ظاهری ۱۸۲
 شابک ۹۷۸-۶۲۲-۷۶۹۰-۹۹-۶
 وضعیت فهرست نویسی فیپا
 یادداشت کتابنامه: ص. ۱۷۱-۱۸۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.
 موضوع مالکیت (حقوق) -- ایران
 Property (Law) -- Iran
 مالکیت دولتی -- قوانین و مقررات -- ایران
 Government ownership -- Law and legislation -- Iran
 مالکیت -- مطالعات تطبیقی
 Property -- Comparative studies
 شناسه افزوده: صفی‌خانی، رضا، ۱۳۶۷/۴/۸
 احمدی، جعفر، ۱۳۶۸
 رده بندی کنگره KMP164
 رده بندی دیویی ۳۴۶/۵۵۰۴
 شماره کتابشناسی ملی ۸۷۱۵۰۹۶

قواعد حقوقی

حاکم بر اموال تصدی‌گری نیروهای مسلح

رامین اکبری - رضا صفی‌خانی - جعفر احمدی

نشر کاشف علم

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول - زمستان ۱۴۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۶۹۰-۹۹-۶

مرکز پخش: ۰۹۱۳۷۷۲۳۲۵۸

www.kashefelm.ir

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
۱۳	اهمیت نگارش کتاب
۱۵	فصل اول: ماهیت حقوقی اموال، مالکیت و تملک
۱۷	ماهیت حقوقی اموال
۲۰	اقسام اموال
۲۰	اموال خصوصی
۲۰	اموال عمومی
۲۳	مفهوم مالکیت
۲۵	اوصاف و آثار مالکیت
۲۵	مطلق بودن
۲۶	انحصاری بودن
۲۶	دائمی بودن
۲۷	قابل تعقیب بودن
۲۸	ماهیت حقوقی تملک
۲۸	نظریه عقد (قرارداد)
۳۰	نظریه ایقاع
۳۰	اسباب تملک

۳۰	اسباب تملک ناشی از عمل شخصی
۳۰	اسباب تملک ناشی از حقوق انتقالی
۳۰	اسباب ارادی انتقال مالکیت
۳۱	تملک اراضی
۳۳	شرایط تملک
۳۴	شرایط اساسی صحت معاملات
۳۴	شرایط اشخاص تملک کننده
۳۵	مراجع صالح به تملک اراضی
۳۶	تملک اراضی توسط دولت
۳۶	وزارتخانه‌ها
۳۶	مؤسسات دولتی
۳۷	شرکت‌های دولتی یا وابسته به دولت
۳۷	شهرداری

فصل دوم: دولت و وظایف حاکمیتی و تصدیگری

۴۲	وظایف دولت
۴۲	وظایف حاکمیتی
۴۳	وظایف تصدی‌گری
۴۴	معیار تمییز امور حاکمیتی از امور تصدی‌گری
۴۶	ماهیت حقوقی دستگاه‌های تصدی‌گر
۴۶	اشخاص حقوقی حقوق عمومی زیر مجموعه دولت
۴۸	مقامات مرکزی سازمان اداری ایران
۴۹	نهادهای شورایی سازمان مرکزی اداری ایران
۵۰	مؤسسات عمومی مستقل
۵۱	مؤسسه عمومی دولتی و شرکت‌های دولتی
۵۲	مؤسسه عمومی غیردولتی
۵۳	نظام‌های حرفه‌ای و مؤسسات خصوصی حرفه‌ای عهده دار مأموریت عمومی
۵۴	نهادهای زیر مجموعه مقام رهبری (مؤسسات شبه دولتی)
۵۵	نهادهای زیر مجموعه مؤسسات نظامی
۵۷	نهادهای غیر نظامی زیر نظر مقام رهبری

۶۱	فصل سوم: ماهیت حقوقی نیروهای مسلح، اموال تصدیگری آنها و قواعد حقوقی حاکم بر آن
۶۳	ماهیت حقوقی نیروهای مسلح و اموال آنها
۶۵	مبانی نیروهای مسلح در قانون اساسی
۶۷	اصول و کلیات مربوط به نیروهای مسلح
۶۹	تصدیگری نیروهای مسلح
۷۱	اموال نیروهای مسلح
۷۲	اموال نظامی
۷۴	اموال تصدیگری
۷۴	بنیاد تعاون
۷۵	بانک قوامین
۷۶	قرارگاه سازندگی خاتم‌الانبیا
۷۶	بانک انصار
۷۶	بانک حکمت ایرانیان
۷۶	قرارگاه سازندگی قائم (عج)
۷۷	فصل چهارم: وظایف دولت ها و ماهیت حقوقی نیروهای مسلح و اموال آنها
۸۱	قواعد و مقررات حقوقی حاکم بر اموال نیروهای مسلح
۸۲	اصل غیرقابل واگذار بودن اموال
۸۴	تملك اموال ملی
۸۶	تملك اراضی و املاک
۸۹	قواعد حاکم بر توقیف اموال
۹۵	قواعد حاکم بر تغییر بهره‌بردار و کاربری
۹۸	قابلیت ارجاع دعاوی به داورى
۱۰۰	واکاوای اصل ۱۳۹ قانون اساسی
۱۰۴	اعمال اصل ۱۳۹ قانون اساسی در داورى دعاوى علیه دولت و مؤسسات و نهادهای عمومی
۱۰۶	نظریات شورای نگهبان
۱۰۶	رویه مراجع رسیدگی کننده به ایرادات مرتبط با اصل ۱۳۹
۱۱۵	داوری در دعاوی دولتی خارج از حیطه اصل ۱۳۹ قانون اساسی
۱۱۹	اعمال مقررات حقوق رقابت بر اعمال حاکمیتی و تصدی دولت
۱۲۲	مسئولیت مدنی نیروهای مسلح در اموال تصدیگری
۱۲۷	حدود مسئولیت مدنی دستگاه‌های متصدی

۱۲۹	فصل پنجم: مسئولیت کیفری و قواعد و مقررات حقوقی حاکم بر اموال و تصدی گری نیروهای مسلح
۱۳۳	جرایم نیروهای مسلح
۱۳۵	فروش، رهن، معامله، مخفی نمودن
۱۳۷	مصرف غیر مجاز، واگذاری غیر قانونی، نقص یا تضییع
۱۴۳	آتش زدن، تخریب و اتلاف اموال نظامی
۱۴۵	جرایم اقتصادی نیروهای مسلح
۱۴۶	مسئولیت کیفری نیروهای مسلح در اموال تصدی گری
۱۴۷	اخلال در نظام در اثر ارتکاب اعمال فوق الذکر و مجازات آن
۱۴۷	مجازات نظامی
۱۴۸	نحوه جبران خسارت وارده بر اموال نظامی و مقام ذی صلاح برای دریافت خسارت
۱۴۹	معافیت اشخاص حقوقی حقوق عمومی از اعمال مجازات و ضمانت اجرای کیفری
۱۵۳	مبانی معافیت از اعمال ضمانت اجرای کیفری
۱۵۴	نظریه خدمات عمومی
۱۵۵	اصل برابری
۱۵۶	اصل تداوم خدمات عمومی
۱۵۷	اصل تقدم
۱۵۸	نظم عمومی
۱۵۹	دور در مجازات
۱۶۰	تضعیف دولت در عرصه داخلی و بین المللی و اصل تفکیک قوا
۱۶۱	مسئولیت کیفری پرسنل نیروهای مسلح در ایراد خسارت به اموال نظامی در حقوق تطبیقی
۱۶۱	ایالات متحده آمریکا
۱۶۳	انگلیس
۱۶۴	فرانسه
۱۶۷	کلام آخر
۱۷۱	فهرست منابع

مقدمه

نظریه تقسیم اعمال دولت، به اعمال حاکمیت و اعمال تصدی تأثیر قابل توجهی در نظام حقوقی ایران، به ویژه در حوزه حقوق اداری داشته است. ماده واحده قانون تعیین مرجع دعاوی بین افراد و دولت مصوب ۱۳۰۷، اعمال تصدی را اینگونه تعریف می‌نماید: «اعمال تصدی اعمالی است که دولت از نقطه نظر حقوقی مشابه اعمال افراد انجام می‌دهد، مانند خرید و فروش املاک ... اجاره و امثال آن.» ضمن اینکه با توجه به ماده ۱۱ قانون مدیریت خدمات کشوری می‌توان گفت، اعمال تصدی گری اعمال مربوط به امور اقتصادی است که دولت متصدی اداره و بهره‌برداری از اموال جامعه است و مانند اشخاص حقیقی و حقوقی در حقوق خصوصی عمل می‌کند. از قبیل تصدی در امور صنعتی، کشاورزی، حمل و نقل، بازرگانی، مسکن و بهره‌برداری از طرح‌های آب و خاک و شبکه‌های انرژی، ارتباطات و راه.

بنابراین ویژگی بارز اعمال تصدی گری آن است که اولاً دولت آنها را مشابه شخص حقیقی و یا حقوقی حقوق خصوصی انجام می‌دهد و ثانیاً اصول و قواعد حاکم بر آن مقررات حقوق خصوصی است نه حقوق عمومی. البته لازم به ذکر است اعمال تصدی گری مربوط به امور اجتماعی، فرهنگی و خدماتی اصولاً باید از طریق توسعه بخش تعاونی و خصوصی و نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی تعیین صلاحیت شده و با نظارت و حمایت دولت انجام گیرد و فقط در مواردی که انجام امور تصدی‌های موصوف به شیوه‌های فوق‌الذکر مقدور نباشد، دولت موظف به ایجاد و اداره واحدهای دولتی خواهد بود.

در این نوع کارکرد، دولت وظیفه ارایه خدمات و کالاهای مانند اشخاص حقوق خصوصی و چه بسا با هدف سودآوری محدود و جلب منافع به عهده داشته و جنبه تصدی‌گری دارد. دولت، الزاماً تولیدکننده کالا و خدمات نیست و ممکن است بخش خصوصی یا تعاونی آن را تولید نماید یا مانند تولید

برق یا کالاهای عمومی مورد نیاز مردم، مثل خدمات پست را تولید نماید. هر زمان که دولت، وظایف تصدی‌گری را به بخش‌های دیگری واگذار نماید، این واگذاری می‌تواند در قالب شرکت‌های خصوصی عمل کرده و نیازی به اعمال حاکمیتی نباشد و فقط موسسات و شرکت‌های دولتی که از بودجه عمومی دولت استفاده می‌کنند نیاز به کنترل توسط دولت دارند. نیروهای مسلح به عنوان یکی از مهم‌ترین نهادهای اعمال‌کننده حاکمیت، دارای جایگاه ویژه‌ای در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران می‌باشند؛ به نحوی که قانون اساسی اصولی چند را به این نهاد بسیار مهم اختصاص داده است، اما آنچه که معمولاً نادیده انگاشته می‌شود، بحث دارائی‌ها و اموال تحت تصرف این نیروهاست.

در حقیقت از آن رو که نیروهای مسلح بخشی از دولت به مفهوم عام آن تلقی می‌شوند، به نظر می‌رسد که اموال تحت تصرف این نیروها نیز از حقوق و ساز و کاری همچون سایر اموال متعلق به دولت برخوردار است. اما با بررسی قوانین و مقررات مربوط به اموال تحت تصرف نیروهای مسلح، تفاوت میان قواعد حاکم بر اموال تحت تصرف این نیروها و سایر اموال اشخاص عمومی مشخص می‌شود. در حقیقت ماهیت اعمال نیروهای مسلح که همان اعمال حاکمیت است، باعث گردیده تا بخش اعظم اموال تحت اختیار این نهادها، با توجه به حساسیت فعالیت‌ها، که لاجرم متفاوت از کارکرد سایر دستگاه‌های دولتی است، نظام حقوقی مخصوص به خود را دارا باشند.^۱

ز آنجایی که تصدی‌گری دولت و عدم واگذاری امور به سازمان‌ها و بخش‌های خصوصی و غیردولتی، به دلیل عدم تمرکز دولت بر وظایف اصلی و حاکمیتی، موجب ناکارآمدی دولت می‌شود، برون‌سپاری و تصدی‌گری امور به بخش‌های خصوصی و سایر سازمان‌ها همچون نیروهای مسلح، به متناسب‌سازی دولت کمک می‌کند.

تصدی‌گری و برون‌سپاری، به دلیل کوچک کردن دولت و سازمان‌ها، موجب کاهش هزینه‌ها، توسعه و ارتقای بهره‌وری می‌شود. در این نوشتار در تلاشیم تا ضمن بررسی تصدی‌گری، با تبیین قواعد حقوقی حاکم بر اموال تصدی‌گری نیروهای مسلح، معضلات تصدی‌گری در نیروهای مسلح را بیان نماییم.

۱- مختاری دستنانی، امین؛ گرمی، حامد (۱۳۹۶)، حقوق حاکم بر اموال نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه تحقیقات حقوقی، شماره ۸۰.